

УДК 371.321.5

Кредитно-модульна система вищої освіти як інструмент формування компетенцій у студентів

Руслана Левкіна,
доктор економічних наук, професор,

Віталій Цуканов,
кандидат технічних наук, доцент,

Артур Левкін,
кандидат технічних наук, доцент,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

Вурхливе зростання обсягів інформації, що стає характерною рисою сьогодення, висуває нові вимоги до кількісних та якісних показників рівня освіти випускників вищих навчальних закладів, а отже, і до змісту навчального процесу в цих закладах. При тих самих термінах навчання складність навчальних програм близька до граничної.

Наразі часто використаний термін «кредитно-модульна система» об'єднує два різних поняття — кредитну систему та модульний принцип побудови освітніх програм. Кредитна система, елементи якої поступово вводяться в практику української вищої школи, сприяє впровадженню прогресивної асинхронної організації навчального процесу. У деяких ВНЗ України в порядку експерименту розроблено технології її реалізації: студент має право скласти індивідуальний робочий план (у рамках певних обмежень по кількості кредитних одиниць). Проте принцип асинхронного навчання можна реалізувати і при традиційному для нашої країни обліку трудомісткості з академіч-

них годин. Кредитна система важлива, насамперед, як інструмент забезпечення міжнародної академічної мобільності студентів в умовах інтеграційних світових процесів. Її впровадження відкриває широкі можливості індивідуалізації освітніх траєкторій у світовому освітньому просторі. У даному контексті важливу роль відіграє модульний принцип побудови освітніх програм. Поняття модуль в освіті розглядають різний зміст. У контексті як модуля навчальних дисциплін, так і модуля освітніх програм. На наш погляд, в обох випадках прослідковуються загальні властивості модуля. По-перше, це логічна завершеність і, як наслідок, відносна відокремленість змісту модуля від решти навчального матеріалу. По-друге, це детально розроблене методичне забезпечення, адресоване і студенту, і викладачеві. Воно включає чітко сформульовані (і для викладача, і для студента) цілі навчання (заплановані результати навчання); логічну схему, що показує місце модуля в дисципліні та/або освітній програмі; логічну схему вивчення модуля; навчальні

матеріали, необхідні для освоєння модуля (включаючи завдання для самоконтролю); ясну, задокументовану процедуру контролю засвоєння змісту навчання відповідно до даного модуля. Таким чином кожен модуль потребує підтримки власним навчально-методичним комплексом. По-третє, що не є обов'язковим згідно модульного принципу, навчальну дисципліну та освітню програму доцільно складати з інваріантної частини (модулів для обов'язкового вивчення) та варіативних замінних модулів. Ними можна варіювати глибину і спрямованість навчання, оперативно реагуючи на потреби студентів, роботодавців, ринку праці. На практиці модулем зазвичай вважають: розділи навчальної дисципліни; різні навчальні дисципліни; сукупність навчальних дисциплін спорідненого змісту (які мають змістову єдність); сукупність навчальних дисциплін, що вивчаються одночасно, паралельно (в триместрі, семестрі тощо).

Шередбачається, що модуль орієнтує на досягнення певного запланованого результату навчання. Модулі на основі змістової єдності дисциплін можуть бути побудовані за „горизонтальною” або за „вертикальною” схемами. У „горизонтальному” модулі всі складові дисципліни вносять приблизно рівний і відносно незалежний внесок у освітній результат; їх можна вивчати паралельно, послідовність вивчення жорстко не задана. У „вертикальний” модуль включають дисципліни, що вивчаються послідовно, націлені на досягнення певного освітнього результату та складаються з них, що належить до базової підготовки від фундаментальних і загальних професійних вузівсько-прикладних та професійно-практичних до спеціальних. Така побудова модулів характерна для німецької вищої освіти.

Модульний принцип безпосередньо з кредитною системою виміру трудомісткості навчальної роботи не пов'язаний. Однак при „перезаліку” виконаної навчальної роботи в інших вузах поєднання кредитної системи і модульного принци-

пу в певному сенсі є зручним. Відзначимо, що провідною, більш доцільною компонентою в цій парі є все-таки кредитна система.

Реформування системи вищої освіти України відбувається у напрямку застосування, введення Європейської системи руху та накопичення кредитів (ECTS). Під системою кредитів розуміється системне визначення всіх основних аспектів організації навчального процесу на основі використання залікової одиниці (кредиту) як способу визначення трудомісткості навчальної роботи, що виражає сукупність всіх складових, пов'язаних з організацією навчального процесу. З точки зору функціональних аспектів система залікових одиниць є основою:

- індивідуально-орієнтованої організації навчального процесу, що надає студентам можливість складання індивідуальних навчальних планів, вільного визначення послідовності освоєння дисциплін, самостійного складання особистих семестрових розкладів навчальних занять;
- стимулюючої бально-рейтингової системи оцінювання результатів навчання студентів;
- формування та постійного розвитку навчальних планів, програм і стандартів змісту освіти;
- надання викладачам академічних свобод, в тому числі, права вільного вибору методики навчання.

Кредити безпосередньо пов'язані з модулями. При цьому введення модульного навчання так само, як і система кредитів, спонукає до змін в організації навчального процесу по лінії відносин між студентом, викладачем і ВНЗ, забезпечуючи *компетентнісний* підхід до навчання. Основна ідея модульного навчання: студент навчається самостійно, викладач здійснює управління його навчанням: мотивує, організовує, координує, консультує, контролює. Таким чином, модуль виступає інструментом кредитно модульного навчання, оскільки містить в собі цільовий план дій, банк інформації, методичне

керівництво для досягнення дидактичних цілей. Отже, модуль може виступати як програма навчання, індивідуалізована за змістом, методами навчання, рівнем самостійності, темпом навчально-пізнавальної діяльності студента.

В останні роки у вищих навчальних закладах запроваджується модульно-рейтингова система оцінювання знань. Це зумовлено тим, що діюча чотирибальна система не задовольняє ні викладачів, ні студентів, оскільки в її основі лежить низка недоліків. Вона не забезпечує достатньої мотивації навчання студентів, тому що трапляється багато випадковостей, пов'язаних з поняттями „пощастило”, „здав”, „не здав”, „підглянув”, „підказали” та ін. Перед екзаменом впродовж 3-4 днів за допомогою короткотермінової пам'яті студент „набрал” значний обсяг інформації, на екзамені „видав” її, далі вона є зайвим багажем, його треба позбутися, аби звільнити пам'ять для інформації з наступної дисципліни. В оцінюванні студентів проявляється суб'єктивізм і випадковість, що нерідко веде до порушення соціальної справедливості. Породжуються стресові ситуації, викликані підвищеною відповідальністю студентів щодо оцінки, від якої залежить нарахування стипендії; користування шпаргалками та ін.

Тому важливим є запровадження такої системи аналізу навчальної діяльності студентів, яка б сприяла створенню оптимальних умов для професійної підготовки фахівців. Кредитно-модульна, рейтингова система оцінювання широко використовується у багатьох країнах світу. Навряд чи варто її сліпо копіювати, переносити на наше дидактичне поле, як і чужу систему освіти взагалі, але корисне, прийнятне доцільно запозичити.

Література

1. *Алексюк, А.М.* Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія / А.М. Алексюк. — К. : Либідь, 1998.
2. *Амонашвили, Ш.А.* Воспитательная и образовательная функция оценки учения школьников / Ш.А. Амонашвили. — М. : Педагогика, 1984.
3. *Вітвицька, С.С.* Основи педагогіки вищої школи : метод, посіб. для студентів магістратури / С.С. Вітвицька. — К. : Центр навч. літ., 2003.
4. *Ерников, С., Лобова, Т., Филиппов, С.* и др. Опыт использования рейтинговой системы / С. Ерников // Высшее образование в России. — 1998. — № 1.
5. *Зільберштейн, А.І., Солдатов, Т.Д.* Проведення екзаменів та заліків у вищій школі / А.І. Зільберштейн. — К. : Вища шк., 1979.
6. *Кобиляцький, І.І.* Методи навчально-виховної роботи у вищій школі / І.І. Кобиляцький. — Л. : Вид.-во ЛДУ, 1970.
7. *Кучер, С.* Сутність та завдання контролю в системі модульного навчання / С. Кучер // Рідна шк. — 2000. — № 11.
8. *Лозниця, В.С.* Психологія і педагогіка: основні положення : навч. посіб. для самост. вивчення дисципліни / В.С. Лозниця. — К. : ЕксОб, 2003.
9. *Моисеев, Ю.* Использование рейтинговой системы в профессиональной подготовке / Ю. Моисеев // Alma mater. — 1988. — № 2.
10. *Навчальний процес у вищій педагогічній школі : навч. посіб. ; за ред. О.Г. Мороза.* — К. : НПУім. М.П. Драгоманова, 2001.
11. *Тичина, І.І.* Модульна організація навчального процесу. Рейтингова система контролю успішності студентів / І.І. Тичина. — К. : УДПУ, 1990.

15.03.2017